

24. May. 1972

FAKTA

Dato:

24. May. 1972

Sidetæl:

Rød blå bd 7 s. 19-28

Generelle kommentarer:

Troels Andersen. Dansk

kunsthistoriker (f. 1940) der om

Malevich bl.a har skrevet Malevich. A

Catalogue Raisonné (Amsterdam

1970) til udstilling på Stedelijk

Museum og som må formodes at være

den tekst Mertz citerer fra her.

TRANSSKRIFTION

24-5-72

Hvergang jeg tror at nu har jeg overstaaet "R+B" ideen – nu er den udtømt – et forladt stade – dukker den pludselig op igen med fornyet kraft.

Paa en eller anden maade er den vel udtryk for mit nuværende dilemma og, til et vist punkt, en foreløbig løsning. Den kan hjælpe mig omend ikke over saa dog igennem dette dilemma ved at repræsenterer en beslutning der samtidig, som det jo altsaa viser sig, stadig kan fastholde min interesse. Det som hindre mig i at give mig helhjertet over til ideen er, maa jeg indrømme, at: – den er baseret paa maleriets teknik – fremtræder som billede – bestaar af farve og form (–maleriets "sprog") – stilmæssigt automatisk, og uden min gode vilje – falder indunder begrebet abstrakt kunst (maaske - minimal-art).

Hvordan overvinde den modstand de her nævnte punkter skaber? Man kan f.eks trøste sig med at saavel Malevitj som Mondrian ogsaa benyttede maleriets teknik, ved hjælp af hvilke de arbejdede sig ud af malerkunsten og den formalistiske æstetik. Ligeledes kan man argumenterer for at udgangspunktet og grundlaget for ideen ikke er farven og formen som en sproglig foreteelse, men som ren materiel perception – kvadraterne er som form (sprogligt element) neutral – farverne er materialitet og fænomen ikke koloristisk sproglighed. Mulighederne for expressivitet for tankeforbindelser til uvedkommende omraader er for saavel formen som farvens vedkommende minimal.

Da jeg nu, snart gennem tre aar har vendt og drejet denne "R+B" idee var det maaske paa sin plads endnu engang at søge tilbage til udgangspunktet for ikke, mellem alle overvejelserne at tabe det af syne.

Altsaa jeg repeterer:

1. Ideen opstod bl.a fordi jeg var træt af disse ustandselige skift i min produktion. (og det maa ikke skjules som et produkt af min interesse for Mondrian – Ad Reinhardt – Daniel Buren – La Monte Young – Zen Budhisme)

2. Ideen opstod i virkeligheden for en fem - seks aar siden inden den tog fast form.

De tanker der fødte den var følgende: De mange overvejende rent ydre forandringer modernismen har gennemgaaet er for det første ved at æde sig selv op og blive jagt paa forandring og nyheden for dens egen skyld, for det andet er det meget tvivlsomt at kunsten ligger i selve udseendet og altsaa hellerikke i dette udseendes forandring – kunsten er, hvis det maa være tilladt at bruge ordet er aandeligt og ikke et materielt fænomen. Jeg har efterhaanden opdaget at det ikke spiller nogen afgørende rolle hvilke teknik eller materiale eller, hvis man vil opererer med dette tvivlsomme begreb, hvilke stil produktet gør sig synlig i.

Valget af teknik – materiale – stil – af den ene farve fremfor alle de andre, den ene form udaf de mange tusinder er af overvejende helt tilfældig

karakter, maaske bundende i en subjektivisme der alene kan have psykoanalytisk og ikke kunstnerisk interesse.

3. Hvis man derfor vælger een gang for alle og bliver i dette valg, hvad man ud fra det ovenstaaende nøjagtig ligesaagodt kan gøre som at foretage en kontinuerlig række af gentagne – nye – valg – faar man et alfabet som man frivilligt begrænser sig til som sit arbejdsomraade.

4. Det spørgsmaal som nu opstaar er (og et spørgsmaal der er af afgørende betydning for mig rent personligt): kan man med disse stærkt begrænsede midler udtrykke alt man har behov for?

Nu maa jeg lige anholde vendingen udtryk – den er forkert. Kunsten drejer sig for mig ikke om at udtrykke noget og allermindst mig selv, men om at materialiserer et aandeligt (kunstnerisk) omraade der alene skal kendetegnes ved at det fungerer (paa den ene eller anden maade) indenfor det kunstneriske omraade. Det er ikke præcist formuleret men dækker til det øjeblikkelige brug hvad jeg mener.

Spørgsmaalet maa altsaa saa lyde: Kan jeg opnaa dette med disse begrænsede midler?

Lad os et øjeblik prøve at se spørgsmaalet fra en lidt anden synsvinkel. Jeg mener, uden at kunne argumenterer for det paa gyldig vis, at kunsten ikke er tilstede i kraft af en materialitet, men maaske snarere paa trods af en saadan materialitet. (Hvorfor det altsaa ogsaa, som ovenfor nævnt er uden betydning hvilke materiel skikkelse den har – faar).

Det kan formodentligt slaas fast at det alle kunstnere søger ligegyldigt hvilke form deres produkter har er kunsten. Kunsten kan have mange uendelig mange forskellige slags udseende – men den er altid kun een ting – kunst – og det er ikke noget den ene dag og noget andet den næste (en illusion som modernismen har skabt) -.

Jeg vover at tro at kunsten er en aandelig tilstand parallelt med den religiøse.

Jeg tror ikke paa aander, medier, eller tankeoverføring – i saa høj grad at jeg mener det kan have en altafgørende udslagsgivende indflydelse paa kunstens tilstedeværelse – MEN jeg tror paa at kunsten er en aandelig forbindelsesmulighed menneskene imellem – at den berører et punkt vi alle kender – vi alle ved eksisterer, og jeg tror at selve den handling det er, under den ene eller anden form, at beskæftige sig med det kunstneriske omraade kan (hvis denne beskæftigelse har helt rene motiver) opretholde – fastholde – dette aandelige menneskelige fællespunkt.

Jeg indrømmer det lyder af mystik – men jeg tror ikke at det er mystisk, men at det alene anses for saadant fordi vi idag har mistet forbindelsen med det.

Det er dette punkt som er kunstens kærne og som kunsten drejer sig om (og jeg gentager for at det ikke skal opfattes som dogmatik – i hvilke form den end materialiserer sig). Modernismen har ført os bort fra dette væsentlige punkt og faaet os til at tro paa, som en kendsgerning, at

kunstens væsen var ustandselig uafbrudt forandring endende (som det er tilfældet i dag) i en løsrivelse fra sig selv. Det er derfor sandsynligt at de behov jeg, og næsten alle andre kunstnere med mig, har for forandring (også kaldet frihed) alene bundet i en fuldstændig mangel paa erkendelse af kunsten. Disse ustandselige forandringer fjerner os, istedetfor at nærme os, fra denne erkendelse.

For at vende tilbage til det spørgsmaal der førte til alt dette: kan man arbejde med saa begrænsede midler? Det er i besvarelsen af dette spørgsmaal hele ideen staar og falder.

Da det jo ikke drejer sig om at udtrykke, men om at materialiserer gennem en handling besvares spørgsmaalet ikke ved at henvise til de variations- og kombinationsmuligheder disse begrænsede midler giver muligheder for – de er der, det er en ren teknisk kendsgerning.

Der maa i højere være tale om i hvilke forhold man, som den der udfører handlingsprocessen som føre til produktet, staar i til kunsten og dens aandskerne. Det er ikke et spørgsmaal om hvordan man bruger disse midler, men til hvad man bruger dem.

Dette, mener jeg, er meget væsentligt.

Bliver det et spørgsmaal om hvordan er man jo ikke sluppet udaf den udvendige forandringens runddans og kan alene opnaa at vise sin virtuositet i at behandle et stærk begrænset materiale.

Bliver det derimod et spørgsmål om hvad er det straks en helt anden sag – for da er det ikke den rationelle del af sig selv man maa spørge men tværtimod den side man kender mindst til – den side fra hvilke det er meget vanskeligt og meget meget sjældent at faa udtømmende svar – den side der ligger hinsides egoet.

Men – spørgsmålet lader sig nu engang ikke besvare rent teoretisk men alene gennem praksis – ved at gennemleve det.

Maaske kan nogle citater af Malevitj gengivet af Troels Andersen bringe lidt mere klarhed:

(Om kvadratet) "Det var ikke længere et rent fysisk udtryk"

"Der fandtes med andre ord fænomener, der kunne opleves visuelt og som ikke involverede koloristisk sansning"

Troels Andersen: Livet igennem havde han erkendt muligheden for og kravet om gennem kunsten at udvide vor opfattelsesevne og vore begreber. Han havde forsvaret ideen om kunsten som et omraade, ligestillet med religionen.

(understregning min.)

"– det kunstneren gør virker direkte ind paa vores erfaring paa samme maade som objektet eller begivenheden selv"

Malevitj

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

"Kvadratet skulle altsaa være et stykke elementær binær tænkning, ikke noget kunstværk, men et forsøg paa gennem intellektuel disciplin at udvikle en ny formdannelse"

Troels Andersen

- måske hoder der kan komme i betragtning.
Det væsentlige må være at man
hele tiden holder sig inden for de
stærkt begrænsede områder der ud-
gøres af omvendelsen af det røde
& det blå kvadrat.

24-5-72.

Hvergang jeg tror at mit
har jeg overtaget "R+B"-ideen - men er
den udtrykt - et forudt stadi-
um der kan den pludselig op i øjnene med
fermest kraft.
Pou er eller anden måde er den
vel udtrykt for mit nuværende
dilemma og, til et vist punkt,
er fuldstændig løsning. Den kan
hjælpe mig omend ikke over søer
dog i gen nem dette dilemma ved
et repræsentativt en beslutning der
som tidlig, som det er altså uds-
sig, stadig kan fastholde min
in læsse. Det som hindrer mig i
at give mig helhjertet over til ideen
er, må jeg indrømme, at: - den
er baseret på maleriets teknik -

- frem fro der som lilleder - består
af farve og form (- materialists "sprog")
- stil massigt automatisk, og uden
min gode vilje - fulde ind under
begreb absolut kunst (mouste-
minimal-art).
Hvord an overinde den med stand
de her navne punkter skaber
Man som kan J. J. Ks heste sig
med at sou vel Male tid som
Mondrian ogsa be mykede materialis-
teknik, med ved hjælp af kunde
de arbejdede sig ud af materialis-
-sten og dens formalistiske estetik.
Higeledes kan man angiver for
at udgangs punktet og grund lag
for ideen ihle er farven og formen
Som en sproglig fore kelse, men som
ren material perception - kvada-
-terne er som form (sproglig de-
-ment) neutral - farvene er
materialitet og fenomen ihle klor-
-riske sproglig hed. (Mali) hederne for
et pressio for hen be forbindelse
til med kom mende om vander er
for sou vel formen som farvens vel-
-kom mende minimal.

Da jeg nu, snart opnem de over
har vendt og drejet denne "R+B"-idee
vor det maa ske paa sin plads endnu
engang at sige lidt om til udgangs-
punktet for ikke, mellem alle over-
vejelserne at tage det af Surpe.
Altsaa jeg reputerer:
1. Ideen om sket bl. a. fordi jeg var
træt af disse usystematiske skrift-
lige produktion. (Og det maa
ikke skjules som et produkt af
min interesse for Mondrian -
AD Reinhardt - Daniel Buren -
Gu Monte Young - Zen Buddhismen)
2. Ideen om sket i virkelig kedde for
en form-sels over siden inden den
tog mere fast form.
De tanker der faldt den var
følgende: De mange overvejende
vante ytre forandringer i modernismen
har gennemgaaet sig selv og blive
ved at gøre sig selv op og blive
just paa forandring og mykeden for
dens egen skyld, for det andet
er det meget, hvilket som at
Kunsten ligger i selve udseendet
og altsaa heller ikke i de udseendes
og forandring - Kunsten er, hvis det

man vore tilbudd at bruge ordet
er over det lig og ikke et materielt
fænomen.
7. Og her efter hvordan opdages at
det ikke spiller nogen af de
værdier hvilke teknik eller en anden-
le eller hvis man vil overve med
dette drivel som begreb, hvilke stil
produktet gør sig sig selv i.
Valget af teknik - materiale -
- stil - af den ene form frem for
alle de andre, den ene form ind-
- af de mange, hvis ind er af
overvejende held til fordel for
man skal brændende i en subjeti-
- vis mere der alone kan have
psykologisk, ~~et~~ og ikke
kunstnerisk, i en bryde.
3. Hvis man derfor vælger en
gang for alle og bliver i dette
valg, hvad man ud fra det oven-
-stående udgik lige som godde kan
gøre som at gøre sig en kontinu-
-erlig række af nye tænk- og
valg - for man at afslut som
man frivilligt begrænser sig til
som sit arbejds om røde.
4. Det spørgsmål som nu op-

- Stør er (og et spørgsmålsmaal der er
af alt af ydrende betydning for mig
rent personligt): Kun man med
disse stærkt begrænsede midler
udtrykke alt man har behov
for?
Når man jo lige anholder vandin-
-gen udtryk - den er faktisk.
Kunsten drejer sig for mig ihlde
om at udtrykke men om at
-mindst mig selv, omdelt (kunst-
materialiserer et omdelt (kunst-
neriske) om røde der alene skal
konde tegnes ved et det yngre
(pou den ene kunstneriske om røde.
inden for det præcist formidlet
Der er ihlde præcist formidlet
men det ligger ihlde det afledte
brag hvad jeg mener.
Spørgsmålet er altså søe tydeli:
Kan man oppe dette med disse
begrænsede midler?
Had det et afledte præcise at se
Spørgsmålet fra en lidt anden
synsvinkel. Og mener, uden at
kunne argumentere for det pou gælder
vis, at kunsten ihlde er ihlde
i kraft af en materialitet, men
måske snarere pou træde af

en søu dan materialitet. (Hvorfor
der altså også, som oven for nævnt,
er uden bevidning hvilke material
strikkelte den her - hvor) Sitas fast
Det kan formodentlig siges fast
at der alle kunstere selv ligesom
-oplydte hvilke form deres produkt-
-for her er kunsten. Kunsten
kan have mange uendelig mange
forskellige slags udseende - men
den er altid kun en ting -
kunst - og det er ikke noget
den ene eller den anden som med-
den næste (den illusion som med-
-deris men her skabt) -
Jeg tror at kunst er
en uendelig tilstand parallelt med
den religiøse.
Jeg tror ikke på uendelig, men
eller tænke over ting - i søu høj
grad at is mere udseende kan have
en alt af opvænde udseende
indflydelse på kunstens tilstande -
-værelse - MEN is tror på at
kunsten er en uendelig forbindelse -
-militær men næstene i mellem -
at den berøre et punkt i alle
konter - i alle ved eksisterer,
og is tror at selve den handling
der er, under den ene eller anden

form, at bestræbelse sig mod det kunst-
-neriske om røde toner (hvis den ne be-
-stræbelser har helt rene motiver.)
-opret holde - fast holde - dette omde-
-lige men ne skulde følles punkt.
Jeg indrømmer det lyder af
mystik - men ja for ikke at
det er mystisk, ~~for~~ men at
det alene anses for sådant fordi
i i dag har mistet forbindelse
med det.

Det er dette punkt som er
kunstens kerne og som kunsten
drejer sig om (og ja opstår for
at det ikke skal opfattes som
en dogmatisk - i hvilke form den
end dog materialiser sig). Malerismen
har først og fremst dette væsen-
-lige punkt og peger os til at
tro på, som en kædet opning, at
kunstens væsen var ustandse lig
med brudt fremdring ender (som
det er til det i dag) i en løst-
-rivelse på sig selv. Synligt at de
Det er derfor som det synligt at de
be har på i og næsten alle andre
kunstere med mig, har for frem-
-dring (også tal det i hvid) som
alene bærer i en fuldstændig
monet på er handling af kunsten.

Disse ustandselige forandrings- former
os, i stedet for at kunne os, på denne
er kendelse.

For at vende tilbage til det
spørgsmål som førte til alt
dette: Kan man arbejde med så
begrænsede midler?
Der er i besværelsen af dette
spørgsmål hele ideen stærk og
falder.

Da det jo ikke drejer sig om
at udtrykke, men om at materia-
liserer gennem en handling be-
sværs spørgsmålet ikke ved
at konstatere til de variations-
og kombinations muligheder disse
begrænsede midler giver mulighed
for - de er der, det er en
teknisk verdens opning.

Der er i højre grad nok hele
om i hvilke forhold man, som
den der udfører handlings processen
som fører til produktet, står i
til kunstens og dens ~~varde~~
værdier. Der er ikke et

spørgsmål om hvordan man
bruger disse midler, men til
hvad man bruger dem.

Dette, mener jeg, er mest væsentligt.

B bliver det en spørgsmaal om hvor-
-dan er man for ikke sluppet
ud af den uendelige forvinding
rundt dans og kon alone op store at
vise sin virkelighed i at behandle
et & trakt begrundet materiale.
B bliver det derimod et spørgsmaal
om hvad - er det straks en helt
anden sag - for da er det ikke
den rationelle del af sig selv, med
man man spørger man minnet
den side man kommer til det &
til - den side for hvilke del &
mest kunstigt & mest speltent
at for ud det meste svar - den
side der ligger hinsides egoet.
Men - spørgsmålet lader sig nu
engang ikke besvare rent teoretisk
men alone gennem praksis - ved
at ~~gennem~~ gennem leve det.
Måske kan nogle citater af Malin's
gen giver af Trolls Andersen bringe
lidt mere klarhed:
(Om kvadrater) "Det var ikke
længere et rent fysisk udtryk"
"Der fandtes med andre ord fem-
-mener, der kunne opleves visuelt
og som ikke imidlertid var uklar
og sansning"

Truels Andersen: "Giver igen nem
havde han erkendt m^ulti heden for
og kravet om igen nem kunsten at
indvide vor opfølelses evne og
vare begreber. Han havde først været
ideen om kunsten som et område,
lige skillel med religionen.

(underskriftning min.)
" - det kunsten er og virker direkte
ind på vor erfaring på samme
måde som objekt eller begiven-
-heden selv " Male tid

" kvadrater skulle altså være et
stykke elementer bliver konklusion,
ikke noget kunstværk, men et
forsøg på "igen nem i en total
disciplin" at "indvikle" en ny
"form dannelse" Truels Andersen.

25-5-72.

Det er ikke sikkert at
selve det "R+B" objekt - billede eller
areal er eller bør være et slut-
-punkt på processen, være en i sig
selv lukket ting - et afgrænset objekt.
Det kan lige så godt være at det
bør være et åbent punkt ud fra